

8. Про державну таємницю : закон України від 21.01.1994 № 3855-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення: 04.11.2019).

9. Про захист інформації в автоматизованих системах : закон України від 31.05.2005 № 2594-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2594-15> (дата звернення: 04.11.2019).

Одержано 08.11.2019

УДК 343.2/.7;347.1

Микола Миколайович ПЕРЕПЕЛИЦЯ,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ, ЗНИКЛОЇ БЕЗВІСТИ

Вперше нормативне формулювання «особи, яка зникла безвісти» розкрито у чинному Законі України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти», прийнятому 12 липня 2018 року. Відповідно до вищезазначеного закону, особа, зникла безвісти, – це фізична особа, стосовно якої немає відомостей про її місцеперебування на момент подання заявником заяви про її розшук. Вважаємо таке визначення прийнятним, але не повним. Так, у ньому чітко не вказано те, хто є особою-заявником. Лише в ст. 1 вищезазначеного закону, де визначено терміни, вказано: заявник – особа, яка подала заяву про розшук особи, стосовно якої немає відомостей про її місцеперебування.

Але в ст. 18 цього ж закону дається чіткий перелік осіб, які можуть бути заявниками про факт зникнення особи. Зокрема, заява може бути подана родичем такої особи, представником військового формування, органом державної влади, органом місцевого самоврядування, об'єднанням громадян або будь-якою іншою особою, якій стало відомо про зникнення. Також заява про розшук особи, зниклої безвісти, може бути подана Комісією з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, якщо вищезазначені особи звернулися до неї з повідомленням про зникнення особи. Тобто заявником може бути як близький родич особи, зниклої безвісти, так і будь-хто інший.

Також у визначенні не вказано, протягом якого строку не має бути відомостей про місцеперебування особи. Натомість, у законодавстві

наголошено, що особа вважається зниклою безвісти до моменту припинення її розшуку. Якщо особа, зникла безвісти, оголошена померлою, але її місцеперебування, місце поховання чи місцезнаходження її останків не встановлено, проведення розшуку такої особи не припиняється до встановлення її місцеперебування, місця поховання чи місцезнаходження її останків.

На нашу думку, слід розібратися із відмінністю між «особою, зниклою безвісти» та «особою, визнаною безвісти відсутньою», оскільки поняття на перший погляд схожі. Це питання дещо розкрито у ст. 44 Цивільного кодексу України, де йдеться про опіку над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, а також особи, зниклої безвісти, зокрема вказано:

1) на підставі рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою нотаріус за останнім місцем її проживання описує належне їй майно та встановлює над ним опіку;

2) за заявою заінтересованої особи або органу опіки та піклування над майном особи, зниклої безвісти, опіка може бути встановлена нотаріусом до ухвалення судом рішення про визнання її безвісно відсутньою.

Варто звернути увагу на другий пункт, де вказано, що опіка над майном особи, зниклої безвісти, може бути встановлена нотаріусом до ухвалення судом рішення про визнання її безвісно відсутньою. Тобто безвісна відсутність особи встановлюється рішенням суду, а для визнання особи, зниклої безвісти, такого рішення не потребується.

Важливим є те, що особа, зникла безвісти, в подальшому може бути визнана судом безвісно відсутньою або оголошена померлою, на що вказує ч. 3 ст. 4 ЗУ «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти»: «надання особі статусу зниклої безвісти не позбавляє її родичів або інших осіб права звернення до суду із заявою про визнання такої особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою у порядку, передбаченому законодавством». Тобто набуття особою статусу зниклої безвісти дає змогу в подальшому їй набути, через рішення суду, статусу безвісно відсутньої чи оголошеної померлою.

На нашу думку, в законодавстві має бути враховано всі обставини, за яких можуть особи зникнути безвісти. Наприклад, особа може зникнути безвісти внаслідок появи у неї заборгованості, у зв'язку із загостренням в особи психіатричного, психологічного захворювання, внаслідок втрати пам'яті тощо. Тому доцільно на підставі вищевказаних обставин виокремлювати не лише спеціальні види «осіб зниклих безвісти», а й інші види таких осіб.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» особа набуває статусу такої, що зникла безвісти,

з моменту подання заявником заяви про факт зникнення особи безвісти та її розшук або за рішенням суду. З вищезазначеного можна зробити висновок, що за рішенням суду особа набуває статусу такої, що зникла безвісти в разі визнання її безвісти відсутньою або оголошення померлою.

Заява про факт зникнення особи безвісти та її розшук подається до відповідного територіального органу Національної поліції України. Перелік осіб, органів, які можуть звернутися із відповідною заявою, було вказано вище.

Варто звернути увагу на орган, який теж наділений правом звернення із заявою про розшук осіб – Комісію з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. У законодавстві вона згадується вперше. Це комісія є постійно діючим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, що утворюється з метою забезпечення координації діяльності державних органів, уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти. Така Комісія була створена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 248-р «Про утворення Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин». Також відповідним нормативним документом визначено її персональний склад. Але проблема на сьогодні час в тому, що Комісія не розпочала свою роботу.

Якщо вибірково проаналізувати досвід деяких країн, можемо побачити, що розшук осіб, безвісти зниклих, різниться. Так, у США в 2006 р. була створена національна пошукова електронна система NAMUS, яка містить файли про всіх зниклих, і ці файли перебувають у відкритому доступі. Користувач може сам шукати через систему зниклу людину за ознаками: зростом, кольором шкіри, статтю, віком, татуванням.

Створення схожої системи пошуку, передбачено в Україні Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» – це Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Проблемаю на сьогодні залишається те, що такий Реєстр, як визначено у вищевказаному законі, не є загальнодоступним, інформація про осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, що міститься в Реєстрі, може надаватися родичам таких осіб, заінтересованим особам, заявнику, органам, уповноваженим на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти, у межах та обсязі законодавством, на підставі запиту про надання інформації, поданого до Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Закон «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» вступив в силу ще 2 серпня 2018 року. Згідно з ним, вже у листопаді мав бути створений відповідний Реєстр. Втім, вимоги закону не реалізовані й досі. На сьогодні облік

осіб, що зникли безвісти, веде відділ пошукової роботи Управління цивільно-військового співробітництва Міністерства оборони. Крім того, свої реєстри є в Міжнародному Комітеті Червоного Хреста.

Із метою вдосконалення механізму правового регулювання міжнародних відносин для подальшого поглиблення співробітництва між державами, Україною укладаються двосторонні угоди. Так, однією із таких угод є Договір між Україною та Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини в цивільних та кримінальних справах. Відповідно до ст. 23 Договору, у справах про визнання особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою компетентним судом є суд тієї держави, громадянином якої була особа. Водночас слід зазначити, що суд іншої держави може оголосити іноземного громадянина померлим або встановити факт його смерті на підставі заяви осіб, права яких ґрунтуються на законодавстві тієї держави, яка має винести рішення.

Висновок. Вважаємо, що укладення Україною таких міжнародних договорів дає змогу врегулювати важливі міждержавні відносини щодо визначення порядку набуття особою статусу, зниклої безвісти, оскільки набуття такого статусу, потребують не лише громадяни України в межах нашої чи іншої держави, а й іноземці, які перебувають на території України.

Одержано 29.10.2019

УДК 343.131

Анна Василівна РОСЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Георгій Георгійович СУХОРУКОВ,

курсант 4 курсу факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИЛУЧЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Незважаючи на заходи, що вживаються правоохоронними органами різних країн, у всьому світі проблеми наркоспоживання та наркозлочинності, як і раніше, стоять дуже гостро. На сьогоднішній день, за приблизними оцінками, кількість наркозалежних